ISSN 2218-0281

Веснік
Брэсцкага ўніверсітэта

Галоўны рэдактар:
М.Э. Часноўскі

Намеснік галоўнага рэдактара:
У.В. Здановіч

Міжнародны савет
Антон Мірановіч (Польшча)
Марк Пілкінгтан (Францыя)
Станіслаў Рудальф (Польшча)
Б.В. Саліхаў (Расія)

Рэдакцыйная калегія:
А.А. Гарбацкі
(адказны рэдактар)
В.Ф. Байнёў
А.М. Вабішчэвіч
Т.А. Гарупа
Т.І. Доўнар
Г.А. Зорын
У.Л. Клюня
У.У. Лосеў
А.В. Пятроўская
А.В. Чарнавалаў

Пасведчанне аб рэгістрацыі
ў Міністэрстве інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
№ 1336 ад 28 красавіка 2010 г.

Адрас рэдакцыі:
224665, г. Брэст,
бульвар Касманаўтаў, 21
тэл.: 23-34-29
e-mail: vesnik@brsu.brest.by

Часопіс «Веснік Брэсцкага
ўніверсітэта» выдаецца
з снежня 1997 года

Серыя 2

ГІСТОРЫЯ
ЭКАНОМІКА
ПРАВА

НАВУКОВА-ТЭАРЭТЫЧНЫ ЧАСОПІС

Выходзіць два разы ў год

**Заснавальнік – установа адукацыі
«Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна»**

№ 1 / 2012

У адпаведнасці з Загадам Старшыні Вышэйшай атэстацыйнай
камісіі Рэспублікі Беларусь № 21 ад 01.02.2012 г. часопіс
«Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. Серыя 2. Гісторыя. Эканоміка. Права»
ўключаны ў Пералік навуковых выданняў Рэспублікі Беларусь
для апублікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў
па гістарычных, эканамічных і юрыдычных навуках

ЗМЕСТ

ГІСТОРЫЯ

Чесновский М.Э. Европейский геополитический разлом в 2010-х гг. и Беларусь.................. 5

Здановіч В.В. Сучасная айчынная гістарыяграфія беларуска-польскіх адносін ў гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў.................. 12

Табунов В.В. Православное духовенство белорусских земель и проблема созыва Поместного собора в начале XX столетия.................. 18

Кривчиков В.М. Система тылового обеспечения Красной Армии накануне Великой Отечественной войны.................. 24

Глинка В.С. Организация самостоятельной работы студентов в системе исторического образования высшей школы Беларуси во второй половине 1980-х – начале 1990-х гг.................. 33

Лукашоў А.А. Дыслакацыя партызанскіх фарміраванняў Беларусі часоў Вялікай Айчыннай вайны ў картаграфічных дакументах Нацыянальнага архіва.................. 40

Пилипович В.Ю. Опросные листы репатриантов Брестской области: квантитативный анализ.................. 46

Мярчук В.М. Эміграцыя насельніцтва з заходнебеларускага рэгіёна ў правінцыі Аргенціны ў 20–30-я гг. XX ст.................. 58

Дяличкина Н.Е. Некоторые проблемы организации международного сотрудничества Академии наук БССР (вторая половина 1950-х – 1980-е гг.).................. 67

ЭКАНОМІКА

Черновалов А.В., Клюня В.Л. Логистика в институциональной экономике.................. 75

Салихов Б.В., Лунева Е.В. Цивилизационные аспекты, или ценностно-смысловая онтология социально-экономического кризиса.................. 85

Сухонос Н.И. Транспортный комплекс Республики Беларусь и транзитный потенциал: состояние, развитие и перспективы.................. 96

Зайцева Н.Н., Шония И.И. Влияние диверсификации рынков сбыта на развитие и эффективность малого предприятия.................. 103

Мацукевич В.В., Данилецкая А.В. Теория и методика основных подходов к регулированию внешнеэкономических отношений.................. 112

Варакулина М.В. Построение системы управления персоналом на предприятии жилищно-коммунального хозяйства: принципы, методы, факторы, этапы.................. 117

ПРАВА

Лепешко Б.М. Правовая традиция и проблема ценностей.................. 126

Зорин Р.Г. Определение критериев допустимости-недопустимости обмана в уголовном судопроизводстве.................. 136

Береговцова Д.С. Реформа палаты лордов Британского парламента.................. 147

Лепешко А.Б. Правовое положение унитарных предприятий жилищно-коммунального хозяйства в Республике Беларусь.................. 153

Зданович Е.В. Содержание правовой категории «Экологически неблагополучные территории».................. 163

Звесткі аб аўтарах.................. 169

© Выдавецтва БрДУ імя А.С. Пушкіна, 2012

УДК 4(47+57) «1941/45»+930(476)

У.В. Здановіч

СУЧАСНАЯ АЙЧЫННАЯ ГІСТАРЫЯГРАФІЯ БЕЛАРУСКА-ПОЛЬСКІХ АДНОСІН Ў ГАДЫ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ І ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВОЙНАЎ

У артыкуле аналізуюцца працы беларускіх даследчыкаў, прысвечаныя беларуска-польскім адносінам у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Гістарыяграфічны агляд сведчыць, што шэраг пытанняў вылучанай тэмы атрымалі асвятленне ў айчыннай гістарыяграфіі. Такія пытанні, як дзейнасць Арміі Краёвай на тэрыторыі БССР, удзел беларусаў у польскіх узброенных фарміраваннях, сталі прадметам дыскусіі ў навуковых колах. Адначаецца, што вывучэнне разнастайных аспектаў тэмы неабходна праводзіць з улікам канкрэтна-гістарычных абставінаў, сукупнасці праблем, якія бяруць пачатак да Другой сусветнай вайны. Аналіз і абагульненні павінны быць аб'ектыўнымі, свабоднымі ад замоўчванняў і перабольшванняў, раскрываць усе бакі праблемы.

Уводзіны

Вывучэнне гісторыі Беларусі перыяду Вялікай Айчыннай вайны, які займае асобае месца ў нашай гісторыі, было і застаецца адным з прыярытэтных напрамкаў айчыннай гістарычнай навукі, аб чым сведчыць ужо сама колькасць прац на гэтую тэму. Па розных праблемах ваеннай гісторыі Беларусі апублікавана звыш 10 тысяч манаграфій, фундаментальных даследаванняў, артыкулаў у зборніках і часопісах, энцыклапедычных выданнях, успамінаў непасрэдных удзельнікаў падзей. У даследаваннях з розных метадалагічных і ідэйна-палітычных пазіцый раскрываюцца найважнейшыя пытанні гісторыі мінулай вайны. Разам з тым многія праблемы айчыннай ваеннай гісторыі застаюцца недастаткова вывучанымі. Да іх ліку адносіцца і праблема беларуска-польскіх узаемастасункаў. Гістарыяграфічная літаратура па гэтай тэме нязначная па сваім аб'ёме. Сярод прац у першую чаргу неабходна выдзеліць манаграфію У.В. Здановіча і кандыдацкую дысертацыю С.А. Сіткевіча [1; 2], гістарыяграфічныя ўводзіны да манаграфій і кандыдацкіх дысертацый В.В. Барабаша [3; 4] і Ю.В. Грыбоўскага [5; 6].

Беларуска-польскія адносіны ў працах беларускіх даследчыкаў

З першых дзён уступлення на тэрыторыю Беларусі германскіх войск пачаў устанаўлівацца так званы «новы парадак», асновай якога была ідэі расавай перавагі нямецкай нацыі над іншымі народамі, неабходнасці пашырэння жыццёвай прасторы для немцаў і права на сусветнае панаванне «Трэцяга рэйха». Акупацыйны рэжым уяўляў сабой сістэму палітычных, эканамічных і ваенных мер, накіраваных на ліквідацыю грамадскага і дзяржаўнага ладу, рабаванне нацыянальных багаццяў і рэсурсаў, зняволенне і знішчэнне насельніцтва рэспублікі. Адзін з першых германскіх гісторыкаў, які пачаў вывучаць гісторыю Беларусі перыяду нямецкай акупацыі ў 1941–1944 гг., Б. К'яры падкрэслівае, што акупацыйны рэжым на тэрыторыі БССР меў больш жорсткі характар у параўнанні з іншымі рэгіёнамі Савецкага Саюза. Акупацыя з самага пачатку прынесла ў Беларусь голад, тэрор, што стала прычынай вялікіх людскіх ахвяр агульнай колькасцю 1,6 мільёна чалавек [7]. Шматлікія матэрыялы пацвярджаюць выснову нямецкага гісторыка аб тым, што Беларусь была самым жахлівым прыкладам спалучэння ваеннай эканомікі, аграрнай вытворчасці і харчовага становішча з нацысцкімі метадамі вядзення вайны на вынішчэнне, асабліва з германскім рэжымам тэрору, які разбуральна ўздзейнічаў на ўсе групы неасельніцтва Беларусі.

Асобнае месца ў ваеннай гісторыі Рэспублікі Беларусь займае заходнебеларускі рэгіён. Па сваім палітычным, сацыяльна-эканамічным, канфесійным і нацыянальным становішчы ён істотна адрозніваўся ад астатняй тэрыторыі БССР. Думку аб адметнасці заходнебеларускага рэгіёну выказаў і польскі гісторык Ю. Туронак, які, у прыватнасці, пісаў: «У людской свядомасці засталіся вельмі глыбокія прынцыповыя адрозненні паміж Беларуссю Заходняй і Усходняй. Гэта яскрава выявілася ў час акупацыі: паабапал былой мяжы панавалі розныя грамадскія адносіны, розныя настроі і паводзіны насельніцтва, розная ўдзельная вага і ўзаемадачыненні палітычных фактараў і груповак» [8, с. 4]. Адным з сродкаў умацавання акупацыйнага рэжыму з'яўлялася палітыка размежавання нацыянальных супольнасцей, якія пражывалі ў рэгіёне. Так, у першыя месяцы пасля акупацыі нацысты пачалі праводзіць палітыку, накіраваную на падтрымку прадстаўнікоў польскай нацыянальнасці. Але з восені 1941 г. акупанты памянялі курс. В. Кубе зрабіў стаўку на падтрымку беларусаў. Аднак на практыцы з-за недахопу спецыялістаў кадравы склад створаных органаў у большасці заставаўся польскім. Тым не менш польскія палітычныя колы, якія прэтэндавалі на заходнія беларускія землі, неспрыяльна ставіліся да нацыянальнай палітыкі В. Кубе, якая найбольш яскрава знайшла адлюстраванне ў яго лозунгу «Беларусь для беларусаў». Нягледзячы на розныя тактычныя змены, у цэлым мерапрыемствы германскіх уладаў садзейнічалі абвастрэнню беларуска-польскіх адносін. Сітуацыю ўскладнялі савецкая палітыка ў дачыненні да палякаў і пазіцыя польскага эміграцкага ўраду, якія не вызначаліся гнуткасцю і дальнабачнасцю. Адзначаныя акалічнасці стрымлівалі ўдзел палякаў у барацьбе савецкіх партызан і падпольшчыкаў. Аднак, як падкрэслівае В.В. Барабаш, «нягледзячы на гэта, польскае насельніцтва Беларусі на працягу ваенных гадоў усё актыўней уключалася ў барацьбу з акупантамі ў радах савецкіх антыфашыстаў» [3, с. 11]. Па падліках даследчыка, у савецкім руху Супраціўлення ўдзельнічала «больш за 10 тыс. палякаў, грамадзян СССР і Польшчы» [3, с. 14]. Адначасова беларускі гісторык паказвае, што «ў гэтым рэгіёне існавалі і другія палітычныя рухі, якія мелі асабістыя мэты і ўплыў сярод мясцовага насельніцтва, у тым ліку і польскі рух Супраціўлення» [4, с. 118].

Вядучай арганізацыяй польскага руху Супраціўлення была Армія Краёва. Польскія гісторыкі ацэньваюць колькасць вайскоўцаў АК ў 50 тысяч чалавек. У цэлым гэтую лічбу падтрымлівае і В.В. Барабаш, але ўдакладняе, што 50 тысяч чалавек налічваў канспіратыўны склад АК, прыкладна палова якога змагалася ва ўзброеных фарміраваннях [3, с. 11]. Па падліках І.А. Валахановіча, да ліпеня 1944 г. на тэрыторыі Заходняй Беларусі дзейнічала каля 14 тысяч удзельнікаў фарміраванняў АК [9, с. 12].

Рассакрэчванне ў пачатку 1990-х многіх архіваў, асабліва архіваў органаў дзяржаўнай бяспекі і ўнутраных спраў, адкрылі новыя магчымасці для даследчыкаў у вывучэнні азначанай праблемы, якая па палітычных прычынах у савецкай гістарыяграфіі практычна не даследавалася. Выкарыстанне раней невядомых гісторыкам архіўных матэрыялаў дало магчымасць рэканструіраваць сапраўдную карціну дзейнасці Арміі Краёвай на тэрыторыі Беларусі. З аднаго боку, савецкія партызаны і фарміраванні АК, маючы аднаго ворага, аб'ектыўна знаходзіліся па адзін бок барыкад, што садзейнічала развіццю паміж імі нармальнага добрасуседскага супрацоўніцтва. З другога боку, палітычныя адносіны савецкага кіраўніцтва і польскага ўрада ў Лондане, найперш, прэтэнзіі на землі Заходняй Беларусі, рабілі немагчымым доўгатэрміновыя кантакты і прыводзілі да непазбежнага канфлікту паміж акаўцамі і савецкімі партызанамі. Абвастрэнню адносінаў садзейнічалі і факты супрацоўніцтва асобных атрадаў АК з акупацыйнымі ўладамі і вермахтам. Адмежаванне Лонданскага ўрада і кіраўніцтва АК у Варшаве ад такой тактыкі істотна на сітуацыю не ўплывала,

і яна, як справядліва адзначае А.М. Літвін, паступова перарастала ў жорсткую грамадзянскую вайну [10, с. 125].

Выснова навукоўца знаходзіць пацвярджэнне ў манаграфіі В.І. Ермаловіча і С.В. Жумара «Огнём и мечом», у якой, падводзячы вынікі дзейнасці Арміі Краёвай у Беларусі, аўтары падкрэсліваюць, што «неразуменне беспадстаўнасці польскай палітыкі на «крэсах усходніх», у выніку якой гэты край яшчэ да вайны ператварыўся ў зону доўгатэрміновага канфлікту, няўменне лічыцца з рэальнасцю, прывялі АК да сумніўнага лавіравання, масавага насілля, да крывавых расправаў, бандытызму» [11, с. 41]. Пры гэтым даследчыкі не адмаўляюць і пэўнай ролі савецкага кіраўніцтва ў пагаршэнні міжнацыянальных адносін у антыфашысцкім падполлі. Аднак, як адзначаюць В.І. Ермаловіч і С.В. Жумар, першыя сутычкі паміж атрадамі АК і савецкімі партызанамі адбыліся ўжо вясной 1943 г., гэта значыць да з'яўлення пастановы ЦК КП(б)Б ад 22 чэрвеня 1943 г. «Аб далейшым разгортванні партызанскага руху ў заходніх абласцях Беларусі» і дырэктыўнага пісьма з Масквы «Аб ваенна-палітычных задачах у заходніх абласцях БССР», якія прадугледжвалі раззбраенне атрадаў АК.

Факты супрацоўніцтва з акупантамі, як, дарэчы, і барацьбы з савецкімі партызанскімі фарміраваннямі, пацвярджае і польскі даследчык Ю. Туронак. Ён адзначае, што «ў канцы 1943 г. акупацыйныя ўлады вырашылі актывізаваць польскія сілы для барацьбы з савецкім партызанскім рухам і прыцягнуць да супрацоўніцтва атрады АК. Дзеля гэтага яны адмовіліся ад ранейшага антыпольскага курса, які быў абраны імі ў сярэдзіне 1942 г. Немцы разлічвалі на тое, што слаба ўзброеныя акаўскія атрады, якія варагавалі з савецкімі партызанамі і нават мелі з імі крывавыя сутычкі, цяпер не адмовяцца ад прапановы паправіць стан свйго ўзбраення. І сапраўды, некаторыя атрады АК пагадзіліся з такою прапановаю». Згодна з акаўскай справаздачай з Навагрудскага ваяводства, прыведзенай Ю. Туронкам, «пад канец 1943 – у пачатку 1944 гг. абставіны склаліся такім чынам, што шэраг паветаў Навагрудчыны апынуўся, уласна кажучы, цалкам у польскіх руках» [8, с. 173].

Вынікам супрацьстаяння Арміі Краёвай і савецкіх партызан сталі значныя чалавечыя ахвяры. Напрыклад, камандзір стаўбцоўскай групоўкі АК у Навагрудскай акрузе Адольф Пільх паведамляў, што, «пачынаючы са снежня 1943 г. да канца чэрвеня 1944 г., члены яго атрада забілі каля 6 тысяч «бальшавікоў»» [8, с. 174]. Мы пагаджаемся з Ю. Туронкам, што пераважная частка забітых – гэта мірныя беларускія жыхары.

Супрацоўніцтва з германскімі акупацыйнымі ўладамі і барацьбу з савецкімі партызанскімі фарміраваннямі пацвярджаюць дакументальныя матэрыялы, выяўленыя намі ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь. Так, у дырэктыве кіруючага цэнтра партыі «Грэнадзёраў» ад 14.05.1943 г., падпісанай капітанам Ф. Дубінскім адзначалася: «Немец і беларус – ворагі польскага народа. Зжывайцеся з партызанамі, заваёўвайце ў іх аўтарытэт, а пры зручным выпадку – забівайце іх» [12, арк. 325]. 3 мая 1943 г. сход жыхароў в. Лугатовічы Іўеўскага раёна Баранавіцкай вобласці ў адносінах да нямецкіх уладаў і партызан пастанавіў: «5. Імкнуцца дапамагчы немцам затрымаць некалькі савецкіх партызан – доказ нашага супрацоўніцтва з немцамі. Толькі нямнога, інакш гэта можа парваць нашу сувязь з партызанамі» [12, арк. 326]. Праграмныя дакументы знаходзілі і рэальнае ўвасабленне. Напрыклад, 24 лістапада 1943 г. па загадзе камандзіра польскага коннага атрада Нуркевіча («Ноч») каля в. Дубнякі Івянецкага раёна Баранавіцкай вобласці былі расстраляны 11 савецкіх партызан. Факт расстрэла пацвердзілі афіцэры польскага атрада Мілашэўскага Ю. Бабравіцкі, М. Ржавускі, С. Гаворка, В. Пелка [12, арк. 218, 228, 229, 249, 290].

Значнае месца дзейнасці на тэрыторыі Беларусі Арміі Краёвай і польскаму падполлю адведзена ў раздзеле «Антифашистское сопротивление на территории Бела-

[illegible] калектыўнай працы «Беларусь в годы Великой Отечественной войны. 1941–1945 гг.» [13]. Абапіраючыся на апублікаваныя даследчыкамі архіўныя матэрыялы, аўтары паспрабавалі паказаць не толькі ўжо вядомыя старонкі партызанскага жыцця, але і аспекты, якія не вывучаліся ў савецкія часы. На падставе аналізу пераважна апублікаваных крыніц даследчыкі пацвердзілі высновы беларускіх гісторыкаў аб [illegible] да вясны 1943 г. дзейнасці савецкіх партызанскіх атрадаў і фарміраванняў АК [illegible] германскіх улад і змене стасункаў паміж імі пасля разрыву дыпламатычных [illegible] СССР з польскім эміграцкім урадам у Лондане. Як адзначаюць гісторыкі, [illegible] новай савецка-польскай палітыкі стала рэалізацыя вышэй згаданых партыйнай [illegible] і дырэктыўнага пісьма аб раззбраенні атрадаў АК савецкімі партызанамі. [illegible] з тым, падкрэсліваюць , навукоўцы, «вышэй адзначаныя фактары проста [illegible] раней меўшыя месца тэндэнцыі ва ўзаемаадносінах паміж савецкімі [illegible] і акаўцамі» [13, с. 282]. Абгрунтаванай падаецца і агульная выснова [illegible] аб тым, што дзейнасць польскага антысавецкага падполля на тэрыторыі [illegible] абласцей Беларусі была вынікам нявырашанасці тэрытарыяльных савецка-[illegible] праблем. «Польскае пытанне» як знешнепалітычная праблема вырашалася [illegible] толькі ў ходзе дыпламатычных перамоў, але і ў ходзе барацьбы фарміраванняў Арміі Краёвай з органамі савецкай улады. Вынік барацьбы быў трагічным для абодвух бакоў, кожны з якіх адстойваў сваю праўду і не шкадаваў для гэтага сіл і сродкаў» [13, с. 292].

Ускладняў польска-беларускія адносіны ў гады вайны канфесійны фактар. Малавядомай старонкай у гісторыі АК з'яўляецца дзейнасць каталіцкага касцёла. Як адзначае Э.С. Ярмусік, «каталіцкі касцёл на ўсіх этапах гісторыі адыгрываў кансалідуючую ролю ў барацьбе польскага народа за незалежнасць і аднаўленне Польскай дзяржавы» [14, с. 128]. У час вайны фарміраванні АК былі ўкамплектаваны капеланамі. «Ксяндзы, дабраахвотна прымаючы на сябе абавязкі ваенных капеланаў АК, – падкрэслівае Э.С. Ярмусік, – падзялялі тым самым задачы барацьбы польскіх узброеных фарміраванняў» [14, с.132]. І нават пасля роспуску Арміі Краёвай некаторыя ксяндзы падтрымлівалі сувязь з постакаўскімі структурамі, якія дзейнічалі ў падполлі. У цэлым аўтар дае абгрунтаваную характарыстыку рэлігійнага жыцця ў Беларусі, якое «адчувала на сабе ўплыў не толькі палітычных, але і нацыянальных фактараў. Гэтыя асаблівасці мелі глыбокія гістарычныя карані, а ў час вайны праявіліся найбольш востра. Словазлучэнні «паляк-католік» і «беларус-праваслаўны» ўспрымаліся не толькі як знакі пэўнай эпохі, але і як ідэйныя сімвалы ў жорсткай палітычнай барацьбе за цалкам вызначаныя тэрыторыі Заходняй Беларусі» [14, с. 164–165].

Прыкладам добразычлівых адносін беларусаў і палякаў з'яўляецца сумесная барацьба з нацызмам у польскіх узброеных фарміраваннях. Аднак у беларускай савецкай гістарыяграфіі гэтая тэма не стала прадметам спецыяльнага даследавання. Пасля распаду СССР у айчынных навукоўцаў з'явілася магчымасць асвятлення праблемы баявых дзеянняў ураджэнцаў Беларусі ў складзе 2-й арміі Войска Польскага. Асноўная заслуга ў вывучэнні гэтага пытання належыць Ю.В. Грыбоўскаму. У шэрагу артыкулаў, манаграфій і кандыдацкай дысертацыі [5; 6; 15] аўтар вызначыў і навукова абгрунтаваў колькасць ураджэнцаў Беларусі (120 тысяч) сярод асабовага складу польскіх узброеных фарміраванняў у гады Другой сусветнай вайны. Праведзены Ю.В. Грыбоўскім аналіз архіўных дакументаў, апублікаваных польскіх крыніц з улікам нацыянальнай і канфесійнай прыналежнасці, які падаецца нам абгрунтаваным, дазволіў яму доказна сцвярджаць, што «ў Польскіх узброеных сілах на Захадзе колькасць ураджэнцаў Беларусі складала не менш за 7-9 тысяч (6-7 %). У складзе Войска Польскага на нямецка-савецкім фронце служыла звыш 40 тысяч (13 %) ураджэнцаў Беларусі» [5, с. 14].

Заключэнне

Такім чынам, гістарыяграфічны агляд паказвае, што шэраг аспектаў беларуска-польскіх стасункаў у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў знайшлі адлюстраванне ў беларускай гістарыяграфіі. Існаванне разнастайных (а нярэдка і супрацьлеглых) пунктаў гледжання на праблему ў значнай ступені тлумачыцца яе вастрынёй і палітычнай актуальнасцю і закранае міжнацыянальныя адносіны ў Беларусі, а таксама ўзаемаадносіны Беларусі і Польшчы, у тым ліку і на сучасным этапе. На наш погляд, вывучэнне розных аспектаў тэмы неабходна праводзіць з улікам канкрэтна-гістарычных абставінаў і ў кантэксце сукупнасці праблем савецка-польскіх адносінаў, якія склаліся яшчэ да Другой сусветнай вайны. Аналіз і абагульненні павінны быць аб'ектыўнымі, вольнымі ад замоўчванняў і перабольшванняў і раскрываць усе бакі ўзнятай навуковай праблемы. Пры гэтым неабходна пазбягаць паспешлівых, павярхоўных эмацыянальных высноў, а зыходзіць з фактаў, узятых з разнастайных крыніц, у першую чаргу архіўных. Простая замена адмоўных ацэнак на станоўчыя (і наадварот) будзе таксама фальсіфікацыяй гісторыі і паспрыяе стварэнню яшчэ аднаго міфа пра вайну.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Здановіч, У.В. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941–1944 гг.) у адлюстраванні айчыннай гістарыяграфіі : манаграфія / У.В. Здановіч; навук. рэд. А.А. Каваленя; Брэсц. дзярж. ун-т імя А.С. Пушкіна. – Брэст : Выд-ва БрДУ, 2008. – 257 с.
2. Ситкевич, С.А. Деятельность польского подполья на территории Беларуси (1939–1954 гг.). Историография проблемы : автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.09 / С.А. Ситкевич; Ин-т истории НАН Беларуси. – Минск, 2002. – 20 с.
3. Барабаш, В.В. Поляки в антифашистской борьбе на территории Беларуси (1941–1944 гг.) : автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / В.В. Барабаш; Белорус. гос. пед. ун-т. – Минск, 1999. – 20 с.
4. Барабаш, В.В. Поляки в антифашистской борьбе на территории Беларуси (1941–1944 гг.) / В.В. Барабаш. – Гродно : ГрГУ, 1998. – 146 с.
5. Грыбоўскі, Ю.В. Беларусы ў польскіх узброеных фарміраваннях у гады Другой сусветнай вайны: аўтарэф. дыс. ... канд. гіст. навук: 07.00.02 / Ю.В. Грыбоўскі; Ін-т гісторыі НАН Беларусі. – Мінск, 2005. – 17 с.
6. Грыбоўскі, Ю. Беларусы ў польскіх рэгулярных войсковых фармаваннях 1918–1945 : манаграфія / Ю. Грыбоўскі. – СПб : Неўскі Прасцяг, 2006. – 832 с.
7. К'яры, Б. Штодзённасць за лініяй фронту. Акупацыя, калабарацыя і супраціў у Беларусі (1941–1944 гг.) / Б. К'яры; пер. з ням. Л. Баршчэўскага; навук. рэд. Г. Сагановіч. – Мінск, 2005. – 390 с.
8. Туронак, Ю. Беларусь пад нямецкай акупацыяй / Ю. Туронак; пер. з польскай В. Ждановіч, камент. А.М. Літвіна. – Мінск : Беларусь, 1993. – 236 с.
9. Валаханович, И.А. Антисоветское подполье на территории Беларуси в 1944–1953 гг.: организационная структура, программно-уставные положения и основные этапы деятельности : автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / И.А. Валаханович; Белорус. гос. ун-т. – Минск, 1999. – 20 с.
10. Літвін, А.М. Акупацыя Беларусі (1941–1944): пытанні супраціву і калабарацыі / А.М. Літвін. – Мінск : Беларус. кнігазбор, 2000. – 288 с.
11. Ермолович, В.И. Огнём и мечом : Хроника польского националистического подполья в Белоруссии (1939–1953 гг.) / В.И. Ермолович, С.В. Жумарь. – Минск : БелНИЦДААД, 1994. – 112 с.

12. Польские формирования и национальная организация // Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (НАРБ). – Фонд 1450. – Воп. 2. – Спр. 50. – Арк. 1–330.
13. Беларусь в годы Великой Отечественной войны. 1941–1945 гг. / А.А. Коваленя (рук. авт. коллектива) [и др.]. – Минск : Белта, 2005. – 544 с.
14. Ярмусик, Э.С. Католический костел в Белоруссии в годы Второй мировой войны (1939–1945) : монография / Э.С. Ярмусик. – Гродно : ГрГУ, 2002. – 240 с.
15. Грыбоўскі, Ю.В. Удзел беларусаў у польскіх рэгулярных вайсковых фарміраваннях на савецкім баку (1943–1945 гг.) / Ю.В. Грыбоўскі // Весці НАН Беларусі. Сер. гуманітар. навук. – 2004. – № 2. – С. 48–55.

***Zdanovich V.V.* Modern Belarusian History Science of Belarusian-Polish Relationship during the Second World and Great Patriotic Wars**

The papers by Belarusian researchers, devoted to Belarusian-Polish relationship during the Second World and Great Patriotic wars are analyzed in the article. The historic reviews prove that a number of aspects of this theme were highlighted in home history science. Such questions as the activity of the Army Krayevoi on the territory of BSSR, the participation of the Belarusian in Polish armed formations have become the discussion subject in scientific circles. It is pointed out that the study of different aspects of this theme is necessary to carry out taking into account specific historic circumstances, problem aggregate, which starts before the Second World War. The analysis and generalization should be unprejudiced, free from omission and overstatement, reveal all the points of the problem.

Рукапіс паступіў у рэдкалегію 12.09.2011